

STRUKTURA VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY

**Historicky novodobou proměnu
vzdělávacího systému mládeže
nacházíme v odkazu
tereziánských reforem,
které byly součástí komplexních změn habsburské říše
v druhé polovině 18.století.**

Obecná škola

reorganizovaná na základě vydaného
školského řádu z roku 1774

a zpracovaná JOHANN IGNAZ FELBIGER
v podstatě zaváděla povinnou školní docházku ve
státní škole

Malý školský zákon

z roku 1922 provádí školské změny
v novodobém duchu národního a demokratického
školství.

Důsledná koncepce jednotného školství

po roce 1948.

Dogmaticky pojatá mónistická výchova
v duchu marxismu-leninismu

nemohla vytvořit podmínky pro skutečný dialog,
který je podstatou demokraticky orientované
výchovy.

Vedla k pasivitě a průměrnosti.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

- ZÁKLADNÍ ŠKOLA
- OBECNÁ ŠKOLA (OBČANSKÁ ŠKOLA)
 - NÁRODNÍ ŠKOLA
- ALTERNATIVNÍ FORMY PRÁCE

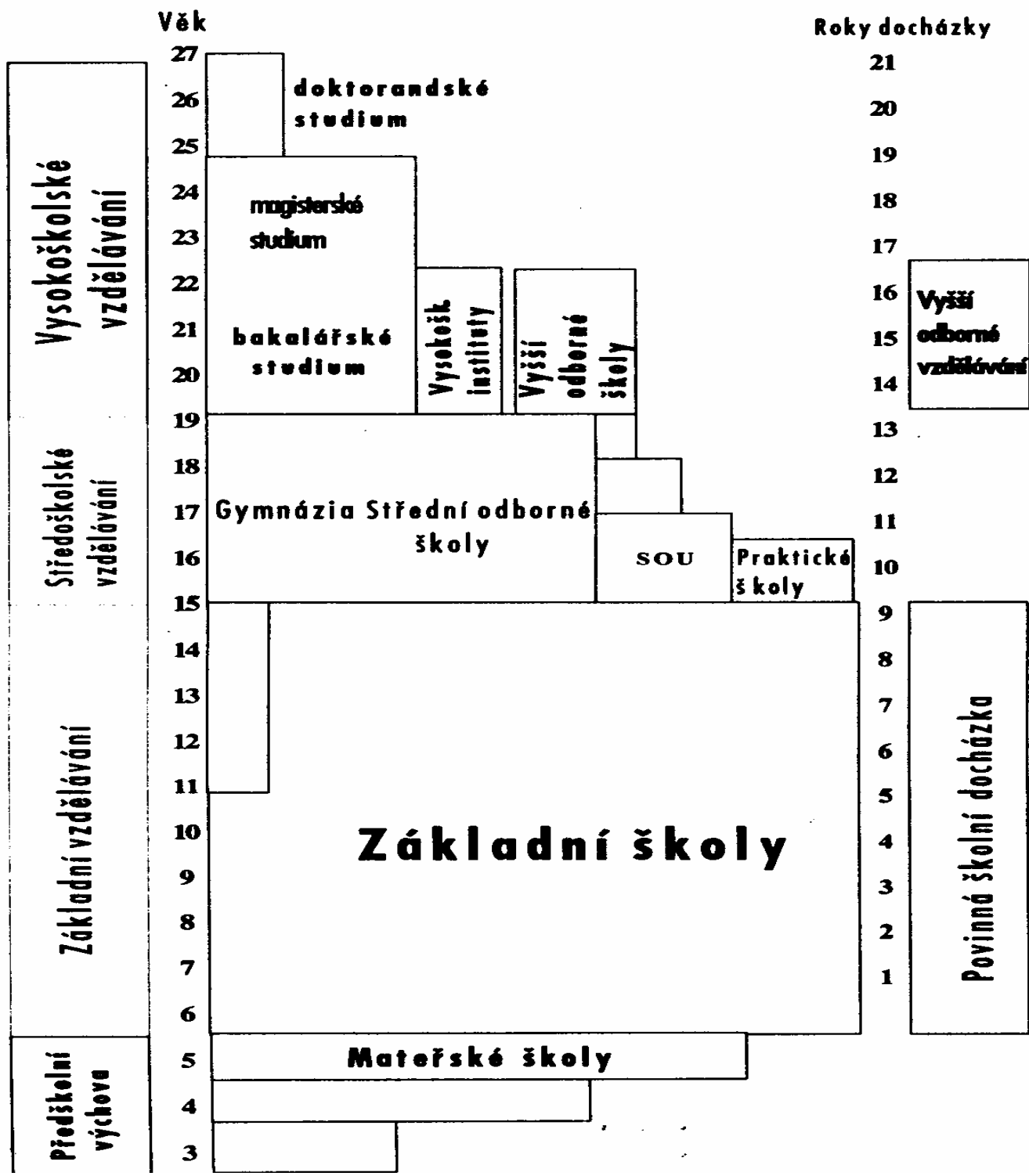
Úzké spojení mezi školou a společností dokumentují i proměny školy a celé vzdělávací soustavy

v současnosti mají tyto změny ve většině rozvinutých státech následující společné atributy :

- Prodlužuje se povinná školní docházka
- Roste účast mladých lidí na sekundárním a postsekundárním vzdělávání
- S růstem nabídky je spojena i diverzifikace (výběr) vzdělání, odpovídající měnícím se potřebám a zájmům společnosti i jednotlivců
- Vzdělávací systémy se stávají stále více decentralizovanými, pluralitními a participativními
- centralismus v řízení škol je nahrazován nepřímými nástroji řízení, školy mají větší autonomii a převažují u nich autoregulativní prvky
- Vzdělávací soustavy se proměňují na nové soustavy se svobodnou volbou vzdělávací dráhy

Budu konstatovat známou skutečnost, že česká vzdělávací soustava má oddělené úrovně vzdělávání, jímž také odpovídají i různé typy škol.

❖
MATEŘSKÉ ŠKOLY
ZÁKLADNÍ ŠKOLY
GYMNÁZIA
STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY
STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ
VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY
VYSOKÉ ŠKOLY
FAKULTY

Zásady vzdělávání (§2,zák.561/2004. Sb)

- rovný přístup
 - zohledňování vzdělávacích potřeb
 - vzájemná úcta, respekt, názorová snášlivost, solidarita a důstojnost účastníků vzdělávání
 - bezplatné základní a střední vzdělávání ve školách zřizovaných státem, obcemi, krajem a svazkem obcí
 - svobodné šíření poznatků
 - zdokonalování procesu vzdělávání
 - hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahovaným cílům
- možnost celoživotního vzdělávání při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání

Cíle vzdělávání (§2)

- **rozvoj osobnosti člověka**
 - **získání všeobecného nebo všeobecného a odborného vzdělání**
pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod, odpovědnost a smysl pro sociální soudržnost
 - **pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů**
 - **utváření národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého**
poznávání světových kulturních hodnot a evropských tradic, pochopení evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku
- Získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně a o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci**

Vzdělávání je veřejnou službou

System vzdělávacích programů (§3):

- Národní program vzdělávání
 - Cíle vzdělávání
 - Hlavní oblasti vzdělávání
 - Obsahy vzdělávání
- Prostředky k dosažení cílů

Rámcový vzdělávací program

- **Obsah vzdělávání**
- **Rozsah vzdělávání**
- **Podmínky vzdělání**
- § **Závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů**
 - § **Závazné pro hodnocení výsledků vzdělávání**
- § **Závazné pro tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů**
- § **Závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků**
 - **Školní vzdělávací program**
 - kreditovaný vzdělávací program VOŠ**

Organizace základního vzdělávání (§46):

9 ročníků v členění

- první stupeň (první až pátý ročník)
- druhý stupeň (šestý až devátý ročník)

V místech, kde nejsou podmínky pro zřízení všech 9 ročníků, lze zřídit základní školu, která nemá všechny ročníky.

**Vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením,
kteří se vzdělávají podle upraveného vzdělávacího programu**

10 ročníků s předchozím souhlasem MŠMT

- první stupeň (první až šestý ročník)
- druhý stupeň (sedmý až desátý ročník)

Ředitel školy může se souhlasem krajského úřadu v přípravné třídě, ve třídách základní školy speciální, popřípadě v dalších třídách základní školy zřídit funkci asistenta pedagoga.

MATEŘSKÉ ŠKOLY

Předškolní výchova je poskytována zpravidla dětem ve věku od tří do šesti let. Mateřské školy mají v naší republice mnohaletou tradici jako doplněk k rodinné výchově .(doplnit informace ze seminární práce studentů). Kromě své funkce sociálně pečovatelské a socializační pomáhají také vypravnávat rozdíly vyvolávané z rozdílného sociálního a kulturního zázemí dětí.

Mateřské školy plní funkci poskytnout potřebné základy k dalšímu rozvoji dítěte a připravují jej k zvládnutí jedné z nejdůležitějších životních situací, tj. zahájení povinného školního vzdělávání. Celková liberalizace vzdělávací soustavy vedla i k žádoucímu uvolnění organizace, volby formy a prostředků výchovného působení. Mateřské školy tak mohou nabízet řadu alternativních výchovných programů vycházejících ze skutečných potřeb dětí.

Statistiky dokladují, že nejvíce jsou v mateřských školách zastoupeny děti starší, tj. pětileté. U těchto dětí je předškolní vzdělávání obzvláště potřebné vzhledem k jeho adaptační a přípravné funkci k dalšímu školnímu vzdělávání. Řada průzkumů ukázala, že tato adaptační funkce hraje velmi důležitou roli v rozhodování rodičů o umístění dítěte do mateřské školy.

ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Základní školy poskytují základní vzdělávání a jsou základem základního vzdělání. Děti zahajují školní docházku zpravidla v šesti letech *vložit znění zákonů*

Jak je známo, základní škola má devět ročníků členěných na I. a II. Stupeň. Poslední čtyři roky školní docházky mohou být absolvovány i na osmiletém gymnáziu. Úspěšným absolvováním deváté třídy žák ukončil povinné základní vzdělání. Tam, kde nejsou úodmínky pro zřízení školy se všemi devíti ročníky základního vzdělání, může se zřídit základní škola, která nemá všechny ročníky. Za tím účelem zákon 561/2004 Sb. specifikuje kritéria, případně omezuje vznik takového zařízení uájrčitými kritérii a pravidly.

Základní vzdělávání

- .. osvojení strategie učení
- .. motivace k celoživotnímu učení
- .. naučit tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy
- .. účinně komunikovat a spolupracovat
- .. chránit své fyzické a duševní zdraví
- .. chránit vytvořené hodnoty a životní prostředí
- .. být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám
- **poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování své další životní dráze a svém profesním uplatnění**

Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména (§4):

konkrétní cíle

formy

délku

povinný obsah vzdělávání

organizační uspořádání

profesní profil

podmínky průběhu a ukončování vzdělávání

zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů

podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

nezbytné materiální, personální a organizační podmínky

Možnost jejich změn i v průběhu školního roku v návaznosti na nové právní předpisy (nutnost zveřejnit v dostatečném předstihu).

Školy budou postupovat podle rámcových vzdělávacích programů od 1. září, které následuje po uplynutí dvou let ode dne jejich vydání, a to s účinností od prvního ročníku.

Školní vzdělávací programy (§5):

pro vzdělávání, pro něž je vydán rámcový vzdělávací program

stanoven v souladu s rámcovým vzdělávacím programem

Obsah vzdělávání může být uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (např. modulů)

2. pro něž není vydán rámcový vzdělávací program

- stanoví konkrétní cíle vzdělávání
- délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání
- podmínky přijímání uchazečů
- průběh a ukončování vzdělávání
- podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván
- popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek
- P** podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví

Vydává jej ředitel školy nebo školského zařízení.

Zveřejněn na přístupném místě.

Možnost pořizování opisů a výpisů.

Kopie za cenu v místě obvyklou.

Zákon neřeší, zda konkrétní školní vzdělávací program je autorským dílem a zda tedy požívá ochranu podle autorského zákona.

Vzdělávací program pro VOŠ

(§6):

konkrétní cíle, formy, délku a obsah vzdělávání

organizační uspořádání vzdělávání

profil absolventa

vyučovací jazyk

podmínky průběhu a ukončování vzdělávání

podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

materiální podmínky, personální podmínky, organizační podmínky

podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví

podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělávání

reditace programu na 3 roky (§185 odst. 2)

ZMĚNY V ZÁKLADNÍM ŠKOLSTVÍ

ZMĚNY, KTERÉ BYLY NAVOZENY NOVÝMI LEGISLATIVNÍMI PODMÍNKAMI VZNIKLÝMI NA ZÁKLADĚ NOVEL školského zákona, ukončily zřizovatelský monopol státu a daly vzniknout soukromým a církevním školám, dále umožnily rozvinout autonomii škol a posílily pravomoci ředitele škol jako právníckého subjektu. Nové podmínky nebrání iniciativě učitelů a umožňují jim pracovat originálněji a samostatněji. Jednotlivé školy se mohly na obou stupních profilovat v nabídce nepovinných a volitelných předmětů dle schopností, zájmu a potřeb žáků. Je také objektivní skutečností, že na některých školách doposud možnosti změn nebylo využito, učitelé setrvávají stále u starého pojetí výuky, pohodlně využívající předkládaných učebních plánů

- Pluralitní systém: veřejné, státní i soukromé vysoké školy
- V současné době (červen 2004) je v českém systému celkem 65 vysokých škol, z toho je 25 veřejných, 4 státní a 36 soukromých vysokých škol. Veřejné a státní vysoké školy jsou s výjimkou Vysoké školy polytechnické Jihlava univerzitního typu, uskutečňující všechny typy studijních programů, zatímco soukromé vysoké školy uskutečňují převážně bakalářské studijní programy, některé již i programy magisterské a jsou zatím všechny neuniverzitního typu. Státní vysoké školy jsou z pohledu financování, které je předmětem tohoto materiálu, plně v kompetenci příslušných ministerstev, tj. Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra.

- **Bílá kniha** je koncepční materiál dotýkající se celé vzdělávací soustavy. Terciárnímu vzdělávání, jehož součástí je i vysoké školství, stejně jako ostatním součástem vzdělávací soustavy, je věnována samostatná kapitola, která podrobně rozebírá situaci a formuluje strategické cíle.
- Závěrečná kapitola Bílé knihy předkládá hlavní strategické linie týkající se celé vzdělávací soustavy v ČR. Úvodní část kapitoly deklaruje, že „*Národní program rozvoje vzdělávání se ztotožňuje se stanoviskem, že vzdělávání musí být prioritou sociálně-ekonomického rozvoje České republiky, protože rozhodujícím způsobem ovlivňuje lidský a sociální kapitál společnosti, hodnotovou orientaci lidí i kvalitu jejich každodenního života.*“ Dále uvádí, že pro zabezpečení nutných změn vzdělávací soustavy je potřebná odpovídající podpora, kterou konkretizuje požadavkem „... *aby došlo k postupnému nárůstu veřejných výdajů na vzdělávání tak, aby se vyrovnaly s ostatními vyspělými zeměmi a dosáhly 6% hrubého domácího produktu. Vytvoření politických a ekonomických podmínek pro trvalou změnu v přístupu k investicím do učení a vzdělávání je tedy zásadním předpokladem pro realizaci navržených strategických linií.*“
- Jednotlivé strategické linie vycházejí ze strategických cílů, vyjádřených a podrobně rozebraných v samostatných kapitolách věnovaných všem součástem vzdělávací soustavy. Pro každou strategickou linii jsou navržena hlavní opatření, jejichž realizací lze cílů dosáhnout.
- Opatření v terciárním vzdělávání se soustřeďují především na zlepšení finančních, organizačních, materiálních a legislativních podmínek potřebných pro uspokojování trvalého zájmu o tento stupeň vzdělávání, na podporu restrukturalizace studijních programů v souladu s vývojem v Evropě a s možností uplatnění absolventů na domácím i mezinárodním trhu práce. Dále se zabývají vybudováním soustavy finančních i nefinančních opatření pro rozvoj celoživotního vzdělávání, nutností aktivního zapojení všech institucí terciárního vzdělávání, zejména vysokých škol, do výzkumu, vývoje a dalších tvůrčích činností v souladu s typem a charakterem vzdělávání, které poskytují, a dobudováním systému zajišťování kvality vzdělávání harmonizovaného s vývojem v evropských zemích. Další opatření jsou zaměřena na posílení úlohy terciárního vzdělávání v rozvoji regionů, na podporu rozvoje vysokoškolských akademických sborů s důrazem na kariérní růst mladých pracovníků a v neposlední řadě na stabilizaci a posílení výzkumu v oblasti vzdělávání. Všechna opatření, schválená vládou v roce 2001, vyžadují nárůst veřejných výdajů, jak bylo výše vyjádřeno citací ze závěrečné části Bílé knihy.
- Současně se schválením Bílé knihy požádala vláda ministra školství o zpracování podrobnějšího strategického materiálu pro oblast terciárního vzdělávání. Tím je výše uvedený dokument **Strategie rozvoje terciárního vzdělávání do roku 2005 (2010)**, který vznikl ve spolupráci státní správy s reprezentací vysokých škol.